

A S H A
L E M M I E
P E N K I A S -
D E Š I M T
L I E T A U S
V A R D Ū

Iš anglų kalbos vertė
Augustė Čebelytė-Matulevičienė

Sofoklis

VILNIUS, 2020

PROLOGAS

Kioto prefektūra, Japonija
1948 m., vasara

Pirmasis tikras Nori prisiminimas buvo akimirka, kai jos sustojo prie to namo. Vėliau, bėgant metams, ji stengdavosi išplėsti savo atminties ribas, pasiekti tos dienos priešistorę. Tykiomis naktimis gulėdama ant nugaros vėl ir vėl bandydavo prisiminti. Kartais atrodydavo, kad pavyko užčiuopti nedidelio butuko ryškiai geltonomis sienomis vaizdinį. Bet toji vizija išsisklaidydavo taip pat greitai, kaip ir kildavo, neleisdama nė kiek pasimėgauti miglotu šmėstelėjimu. Todėl, jei kas paklaustų, Nori sakytų, kad jos gyvenimas iš tiesų prasidėjo tą dieną, kai ji pirmąkart išvydo įspūdingus, ramybe apgaubtus rūmus tarp dviejų žalių kalvų keterų. Ši vieta buvo neginčijamai pritrenkianti, bet, nepaisant jos grožio, Nori juto, kaip išvydus šį namą susitraukia skrandis ir apsiverčia viduriai. Mama retai ją kur nors nusiveždavo, todėl nuojauta kuždėjo, kad čia laukia kažkas, kas mergaitei nepatiks.

Nublukęs mėlynas automobilis įčiuožė į sustojimo vietą kitoje gatvės pusėje. Meidži* stiliumi pastatytą durą rėmino

* Japonijos istorijos laikotarpis 1868–1912 metais (čia ir toliau – vertėjos pastabos).

didžiulės baltos sienos. Pirmieji vartai žiojėjo atdari, todėl niekas netrukde pasižvalgyti po kruopščiai prižiūrimą kiemą, plytintį už jų. Bet vidiniai vartai, vedantys į pastatą, stovėjo aklinai užsklęsti. Jų viršuje auksinėmis raidėmis buvo išgraviruotas užrašas, pasiekiamas visų akims, tik Nori negalėjo jo perskaityti. Ji mokėjo atpažinti ir parašyti savo vardą – No-ri-ko, bet nieko daugiau. Tą akimirką troško gebėti perskaityti visus kada nors užrašytus žodžius bet kokiomis pasaulio kalbomis, pasklidusiomis nuo vienos jūros iki kitos. Tai, kad tos auksinės raidės jai šiuo metu nieko nereiškė, erzino kaip niekad anksčiau. Ji pasisuko į mamą.

– *Okasan*, ką reiškia tos raidės?

Šalia jos sėdinti moteris atsiduso, slėpdama nepasitenkinimą. Vos pažvelgus buvo aišku, kad kažkada anksčiau ji buvo tikra gražuolė. Ir dabar tebebuvo graži, bet jauname veide jau ryškėjo jai kliuvusio gyvenimo žymė. Tamsūs stori plaukai buvo suimti į kasą, kuri vis grasė išdrikti. Švelnios pilkos akys žvelgė žemyn, palikdamos dukters žvilgsnį be atsako.

– „Kamiza“, – galų gale paaiškino. – Ten parašyta „Kamiza“.

– Bet juk tai mūsų pavardė, ar ne? – sučirškė Nori, pajutusi ūmai bundantį smalsumą.

Netikėtai ištrūkęs slopinamas motinos juokas privertė pasišiaušti plaukelius ant Nori sprando. Vairuotojas – vyras, kurį ši rytą Nori sutiko pirmą kartą, – mestelėjo klausiamą žvilgsnį į galinio vaizdo veidrodėlį.

– Taip, – ramiai atsakė motina, bet jos žvilgsnis buvo toks keistas, kad siaurame Nori žodyne dar nebuvo tinkamo žodžio jam apibūdinti. – Tai mūsų šeimos pavardė. Čia gyvena mano motina ir tėvas, vaike. Tavo seneliai.

Nori širdis ėmė plakti greičiau. Jos motina dar niekada nebuvo minėjusi savo šeimos ar giminių. Tiesą sakant, jie-

dvi taip ilgai plūduriavo vienuoje, kad Nori atrodė neįtikima, jog atėjo metas prisišvartuoti apčiuopiamoje vietoje.

– Ar tu kažkada čia gyvenai, *okasan*?

– Kažkada, – sausai tarstelėjo. – Prieš tau gimstant. Seniai. Nori susiraukė.

– Kodėl išvykai?

– Užteks klausimų, Noriko. Pasiimk daiktus. Nagi.

Nori pakluso, prikąsdama lūpą, kad netyčia neprasižiotų dar. Mama nemėgo klausimų. Kiekvieną kartą, kai Nori kuo nors pasidomėdavo, ją nuliedavo priešiškas žvilgsnis. Geriau neklausti. Retkarčiais, kai Nori pasisekdavo patenkinti motiną, užsidirbdavo nedidelę sausą šypsena. Kartais, jei būdavo ypač paklusni, ją apdovanodavo saldainiais arba nauju kaspinu. Kol kas, per aštuonerius gyvenimo metus, Nori sukaupė dvylikos kaspinų kolekciją. Kiekvienas jų minė akimirka, kai dukrai pavyko pradžiuginti mamą.

– Moteriai reikia išmokti tylėti, – nuolatos kartodavo motina. – Jeigu ji nesugeba nieko daugiau, privalo bent jau laikyti liežuvį už dantų.

Išlipusi ant takelio, Nori pasitikrino, ar tikrai pasiėmė visus daiktus. Tai tebuvo nedidelis rudas lagaminas aptriušusiais dirželiais, kurio rankena apvyniota jos violetine šilkinė nosinaite, ir per praėjusį gimtadienį gauta mėlyna kuprinė sidabrine sagtimi. Tik tiek. Bet Nori negalvojo, kad jai ko nors trūksta.

Pirmą kartą nuo tada, kai buvo pažadinta vos išaušus rytui, Nori atkreipė dėmesį, kad motina nepasiėmė nė vieno krepšio. Jai stovint atrodė, kad švelniai rausvos atlasinės basutės suaugusios su neįtikėtinais baltu šaligatviu. Nori neatsekė, kur stebeilijo skaidrios mamos akys.

Ji atkreipė dėmesį į motinos drabužius: kelius siekianti žydra suknelė trumpomis rankovėmis, kūno spalvos

pėdkelnės. Kaklą puošė nedidukas sidabrinis kryželis su inkrustuotu deimantu pačiame viduryje. Ji stovėjo taip stipriai ant krūtinės sunėrusi rankas, kad glotnios odos paviršiuje išryškėjo plonos mėlynos gyslos.

Nori nedrąsiai ištiesė delną, norėdama paliesti motinai ranką.

– *Okasan...*

Mama tankiai sumirksėjo ir atgniaužė rankas, leido joms be gyvybės nusvirti prie šonų. Tačiau akys nepaleido taikinio.

– Noriko, – kreipėsi ji. Balsą užliejo toks neįprastas švelnumas, kad Nori negalėjo patikėti savo ausimis. – Noriu, kad man kai ką pažadėtum.

Žvelgdama į motiną, Nori klaptelėjo akimis, iš visų jėgų stengdamasi atrodyti miela, paklusni ir tokia, kokią ją mami būtų malonu matyti, kad tik savo nerangiu liežuvium nesugadintų šitos akimirkos.

– Taip, *okasan?*

– Pažadėk man, kad paklusi.

Toks prašymas užklupo netikėtai. Ne todėl, kad būtų keista girdėti tokius žodžius iš motinos. Nori tiesiog nė karto gyvenime nebuvo jai pasipriešinusi. Šito nereikėjo prašyti. Jos sumišimas tikriausiai buvo akivaizdus, nes motina atsisuko ir priklaupė, jų akys atsidūrė beveik tame pačiame lygyje.

– Noriko, – ji kreipėsi dar kartą, bet dabar balse buvo anksčiau negirdėta skuba. – Pažadėk man. Pažadėk, kad dėl visko paklusi. Neklausinėk. Nesipriešink. Neatsikalbinėk. Negalvok, jei mintys neš tave ten, kur nevalia atsidurti. Šypsokis ir daryk, kaip tau palieps. Už paklusnumą svarbiau tik gyvybė. Tik oras, kuriuo kvėpuoji. Pažadėk, kad tai prisiminsi.

Nori tylomis galvojo, koks keistas šis pokalbis. Liežuvį svilino tūkstantis klausimų. Ji juos nurijo.

– Taip, *okasan*. *Yakusoku shimasu*. Pažadu.

Motina vėl atsiduso. Atodūsis buvo kupinas nuovargio, emocijos tarp palengvėjimo ir nevilties.

– Dabar klausyk. Įeisi pro tuos vartus, Nori. Seneliai paklaus tavo vardo. Ką tu jiems atsakysi?

– Noriko, *okasan*. Noriko Kamiza.

– Taip. Dar paklaus, kiek tau metų. Ką atsakysi?

– Man aštuoneri, *okasan*.

– Jie domėsis, kur aš, ir tu atsakysi, kad aš tau nepasakiau. Kad nežinai. Ar aišku?

Nori pajuto, kaip išdžiūvo burna. Jos širdis suplazdėjo krūtinėje nelyginant paukštelis, besistengiantis ištrūkti iš narvo.

– Kodėl, *okasan*? Ar neisi kartu su manimi?

Motina neatsakė. Ji atsistojo ir kyštelėjusi ranką kišenėn ištraukė išsipūtusį geltoną voka.

– Paimk, – paragino, įsprausdama jį į sudrėkusį Nori delną. – Atiduok jiems, kai pradės klausinėti.

Apimant panikai, Nori balsas ėmė nevaldomai kilti.

– *Okasan*, kur eini?

Ji nususuko.

– Nori, nurimk. Neverk. Dabar pat liaukis verkti!

Mergaitė pajuto, kaip ašaros, bepradedančios riedėti, ėmė stulbinamai greitai trauktis. Tikriausiai ir joms buvo lemta paklusti.

– Noriko, – tęsė motina beveik pašnibždomis, tonui vėl sušvelnėjus. – Tu gera mergaitė. Daryk, ką tau lieps, ir viskas bus gerai. Neverk. Nėra reikalo verkti.

– Taip, *okasan*.

Motina dvejojo, kelias ilgas akimirkas ieškodama žodžių. Galų gale nusprendė, kad tinkamų taip ir neras, todėl apsiribojo dviem patapšnojimais per dukters pakaušį.

– Palydėsiu tave akimis. Eik. Nepamiršk daiktų.

Nori pakėlė savo ryšulius ir iš lėto patraukė vartų link. Besiartinant jie regėjosi vis aukštesni, dėl to jos žingsneliai tik mažėjo ir mažėjo.

Kartkartėmis ji atsigręždavo įsitikinti, kad motina tebežiūri. Ji žiūrėjo. Noriko nurijo susikaupusias seiles.

Kai pagaliau pasiekė vartus, stabtelėjo, nežinodama, ką daryti toliau. Nepaisant to, kad jie buvo atidaryti, nuojauta kuždėjo, kad šios ribos peržengti nevalia. Nori laukė, kol motina ką nors pasakys, bet ji tik stovėjo ten pat, ant šali-gatvio, stebėdama tylomis.

Žingsnis po žingsnio Nori kilo takeliu. Kai pasiekė pu-siaukelę, sustojo, nebepajėgdama irtis pirmyn. Netekusi vilties pasisuko į motiną, bet ši jau buvo grįžusi prie auto-mobilio.

– *Okasan!* – Nori suinkštė, ir per vieną baugią sekundę ją apleido visa sukaupta drąsa.

Ji troško pasileisti atgal prie motinos, bet kažkas it pri-kaltą laikė vietoje.

Tie slegiantys gniaužtai buvo nepermaldaujami ir ne-gailestingai stiprūs. Jie neleido nei pajudėti, nei kvėpuoti, nei šūktelėti motinai, kuri, metusi į ją paskutinį, neįprastai šviesų žvilgsnį, įsėdo į automobilį ir užtrenkė dureles. Ste-bėdama, kaip mašina leidžiasi žemyn gatve, pasuka už kam-po, galop visai pradingsta iš akių, Nori negalėjo nė mirkte-lėti.

Mergaitė nebūtų galėjusi pasakyti, kaip ilgai stovėjo sukaustyta. Saulė jau buvo aukštai danguje, kai ji pagaliau ryžosi tęsti savo lėtą žygį kiemo taku. Vis dar apdujusi kil-sitelėjo mažą rankelę ir švelniai pasibeldė į namą slepiančius vartus, virš kurių buvo matyti tik paskutiniai aukštai ir grės-mingas stogas. Niekas neatsiliepė. Ji stumtelėjo, tikėdamasi,

jog vartai nepasiduos. Jie nė nekrustelėjo ir buvo perdėm sunkūs, kad ji ryžtųsi bandyti dar kartą.

Nori atsisėdo. Ir laukė. Ko – nežinojo.

Po kelių akimirų vartai atsidarė, pastūmėti nematomos jėgos. Pasirodė du dideli kostiumuoti vyrai ir su panieka pažvelgė žemyn.

– Nešdinkis, mažvaikė, – vienas jų paragino. – Čia ne vieta elgetoms.

– Aš ne elgeta, – paprieštaravo Nori, ūmai atrasdama jėgų atsistoti. – Aš Noriko.

Jie abu tuščiai spoksojo. Ištiestoje Nori rankoje drebėjo vokas, kurį įdavė motina.

– *Kamiza Noriko desu.*

Vyriškiai apsikeitė neaperskaitomais žvilgsniais. Tada, nepasakę nė žodžio, pradingo už vartų.

Nori laukė. Svaigo galva, bet ji prisivertė nepasiduoti pagundai atsisėsti.

Po kurio laiko sugrįžo vienas iš vyrų. Jis mostelėjo jai pirštu.

– Eikš.

Pačiupęs jos daiktus, pasileido pirmyn, palikdamas ją skubėti iš paskos. Tai buvo gražus namas, veikiau rūmai, o ne namas, bet netrukus Nori dėmesį patraukė siluetas, stovintis priešais.

Senyva moteris jos motinos akimis ir sidabrinėmis srugomis tvarkingai suškuotuose plaukuose stebeilijo į ją nepatikliu žvilgsniu.

Kadangi nesugalvojo nieko kito, Nori padarė taip, kaip buvo išmokyta.

– *Konbanwa, obasama.* Mano vardas Nori.